

DE ONVOLTOOID TOEKOMENDE TIJD

Een didactiek om het begrip ONVOLTOOID TOEKOMENDE TIJD aan te leren in het 4e leerjaar (Groep 6).

Enkele voorafgaande opmerkingen over de toekomstige tijd van het werkwoord. In de loop van de lessen Nederlands in 4e, 5e en 6e leerjaar kunnen onderstaande opmerkingen terloops ter sprake komen.

1. In het Nederlands hebben de werkwoorden geen toekomstige tijd zoals bijvoorbeeld in de Romaanse talen. “Je viendrai” moet in het Nederlands omschreven worden als: “ik zal komen”. Twee werkwoorden zijn er nodig in onze taal om een toekomst uit te drukken, terwijl de Romaanse talen dat met één werkwoordsvorm voor elkaar krijgen.

2. De toekomstige tijd in het Nederlands bestaat uit een hulpwerkwoord en een zelfstandig werkwoord.

3. Het hulpwerkwoord staat in de onvoltooid tegenwoordige tijd; het zelfstandig werkwoord staat in de noemvorm.

4. Een toekomstige tijd kan gevormd worden met twee verschillende werkwoorden: zullen en gaan. Er is een betekenisverschil tussen deze twee vormen van de toekomstige tijd.

Ik zal studeren: het zal ooit wel eens gebeuren, maar het kan nog wel even duren.

Ik ga studeren: het is nu wel echt nodig om te studeren en ik zal het zo dadelijk gaan doen.

Misschien nog duidelijker is het verschil te merken met het werkwoord sterven:

Ik zal sterven: dat is algemeen geweten, hopelijk gebeurt het niet direct.

Ik ga sterven: mijn leven loopt ten einde, de dood wenkt al.

5. De toekomstige tijd is altijd een min of meer onzekere tijd. Je weet nooit of wat je zegt ook werkelijkheid zal worden. Er is maar één zekerheid in de toekomst: ik zal sterven. Dit is de enige onvoltooid toekomstige tijd die een zekerheid uitdrukt.

Zinnen als: “Als de school uit is ga ik spelen met mijn hond” of “Ik zal er morgen wel eens langsgaan.” drukken geen zekerheid uit, want er kan allerlei gebeuren voor het zo ver is waardoor het onmogelijk is om met de hond te spelen of om er eens langs te gaan.

6. De onvoltooid toekomstige tijd met ‘zullen’ heeft twee mogelijke vormen in de 2e persoon enkelvoud: ‘je zult’ en ‘je zal’. In Nederland is de vorm ‘je zult’ meer gebruikelijk, in Vlaanderen gebruikt men meer ‘je zal’.

1. Wat zullen we vandaag doen?

We overlopen wat we vandaag gaan doen (zullen doen) op school.

We zullen leren

We zullen schrijven
We zullen spelen
We zullen naar huis gaan
Enz.

We gebruiken hier bij voorkeur de wij-vorm omdat die refereert naar de noemvorm, zodat het werkwoord “zullen” gemakkelijk herkend kan worden.

Zullen we dat vandaag allemaal doen? Is dat zeker? Kennen we de toekomst? Een gesprek ontstaat.

Is er een toekomst die we met zekerheid kennen?

Ja, dat we zullen sterven.

Zijn de activiteiten die we opgesomd hebben activiteiten die we nu direct gaan doen of hebben we nog wat tijd?

Hoe drukken we ons uit als we bedoelen dat we nu direct iets gaan doen?

Dan zeggen we:

We gaan leren

We gaan schrijven

Dit is ook een manier om te zeggen wat we in de toekomst gaan doen, maar het gaat over een toekomst die zeer dichtbij is, we staan zelfs op het punt om het te gaan doen. Als het tijd is voor de pauze zegt de leerkracht: “We gaan spelen”, en iedereen vertrekt onmiddellijk uit de klas richting speelplaats, of: “Zo, hier we gaan zitten” en iedereen zet zich daar neer.

Met het hulpwerkwoord GAAN drukken we meestal een toekomst uit die zéér nabij is.

Toch kan dit hulpwerkwoord ook een verder in de toekomst liggende activiteit aanduiden. Zoals in deze zin: “Morgen ga ik wandelen op de heide.”

In feite gebruiken we deze vorm van toekomstige tijd veel meer dan die met het hulpwerkwoord “zullen”.

De vorm van het werkwoord waarmee we de toekomst uitdrukken is de TOEKOMENDE TIJD.

Is dat wat we in de toekomst gaan doen (zullen doen) al afgelopen, is het al voltooid?

Nee. Het moet zelfs nog beginnen. Daarom noemen we deze tijd van het werkwoord de **ONVOLTOOID TOEKOMENDE TIJD**. Afgekort: o.tk.t. of O.Tk.T.

2. Vervoeging in de ONVOLTOOID TOEKOMENDE TIJD

Bij de behandeling van de o.t.t. en o.v.t. hebben de kinderen nog geen vervoegingen genoteerd. Daarmee beginnen we nu hier. De volgende dagen schrijven de kinderen dan ook de vervoegingen in de o.t.t. en de o.v.t..

Nu maken we voor het eerst een tabel met een klassieke vervoeging: de drie personen enkelvoud en de drie personen meervoud.

Daarvoor spreken we af dat we voor de 3e persoon enkelvoud het voornaamwoord **HIJ** gebruiken om verwarring met de 3e persoon meervoud te voorkomen. Als er echter HIJ staat, denken we ook aan Zij en HET en MEN en ER en alle woorden in het enkelvoud die door “hij”, “zij” of “het” kunnen vervangen worden (bv. Louis; de hond; het huis, Maria, enz.).

Bij de 3e persoon meervoud horen ook alle woorden in het meervoud die door “ZIJ” kunnen vervangen worden (bv. katten, vogels, wolken, mensen, ...).

Bij de 2e persoon enkelvoud schrijven we ook de inversie als de vorm “ JIJ ZULT” wordt gebruikt. “JIJ” mag ook vervangen worden door “JE”.

O.Tk.T. van SPELEN

1e pers. enkv.	Ik ga spelen	ik zal spelen
2e pers. enkv.	Jij gaat spelen	jij zal spelen – jij zult spelen, zul jij spelen.
3e pers. enkv.	Hij gaat spelen	hij zal spelen
1e pers. mv.	Wij gaan spelen	wij zullen spelen
2e pers. mv.	Jullie gaan spelen	jullie zullen spelen
3e pers. mv.	Zij gaan spelen	zij zullen spelen

3. Zelfstandig werk: opdrachten.

3.1. de onvoltooid toekomstige tijd met de bijwoorden “straks, morgen, later”.

De kinderen schrijven een reeks van activiteiten op die ze STRAKS gaan doen en een reeks activiteiten die ze MORGEN gaan doen en een reeks activiteiten die ze LATER zullen doen. Ze schrijven zowel de vorm met GAAN als met ZULLEN

Voorbeelden:

STRAKS

Ik ga straks spaghetti eten.	Ik zal straks spaghetti eten.
Ik ga straks voetballen.	Ik zal straks voetballen.
Ik ga straks naar de muziekschool.	Ik zal straks naar de muziekschool gaan.
Ik ga straks tv kijken.	Ik zal straks tv kijken.

Enz.

...

MORGEN

Morgen ga ik wandelen	Morgen zal ik wandelen
Morgen ga ik	Morgen zal ik

Enz.

...

LATER

Later ga ik hoogspringen.	Later zal ik hoogspringen.
Later ga ik zanger worden.	Later zal ik zanger worden.

(Bij deze opdracht zullen zinnen als 'Later ga ik zanger worden' veel voorkomen. Die kunnen dan omgezet worden in 'Later ga ik zingen', zodat er niet te eenzijdig "ga ... worden" voorkomt). Dus zo:

Later ga ik zingen.

Later zal ik zingen.

3.2. Vervoeging van enkele werkwoorden. Op dezelfde manier als onder punt 2 (SPELEN). De kolom die begint met 1e pers. enkv. hoeven ze niet over te nemen.

Bij deze oefening schrijven de kinderen de persoonlijke voornaamwoorden er telkens bij. Later kunnen ze de rij van 'ik, jij, hij, wij, jullie, zij' vooraan aan de regel zetten en hoeven ze die verderop niet meer te herhalen.

Voorbeeld: de ONVOLTOOID TOEKOMENDE TIJD VAN SLAAN

Ik ga slaan	ik zal slaan
Jij gaat slaan	jij zal slaan, jij zult slaan, zul jij slaan
Hij gaat slaan	hij zal slaan
Wij gaan slaan	wij zullen slaan
Jullie gaan slaan	jullie zullen slaan
Zij gaan slaan	zij zullen slaan

De kinderen kiezen zelf welke werkwoorden ze vervoegen. Dit kunnen dus ook wederkerende werkwoorden zijn zoals 'zich vervelen' en andere. De kinderen ontdekken zelf wel hoe ze die vervoeging moeten noteren.

4. Redekundige en taalkundige ontleding.

De laatste 10 minuten van de les ontleden we samen één of twee korte zinnen met het werkwoord in de o.tk.t.

Voorbeeld:

De kinderen zullen zingen op het paasfeest.

Wat is het werkwoord? (wat gebeurt er?): **zullen zingen**

Welke tijd is dit van het werkwoord? De **o.tk.t.** (afkortingen schrijven we wel, maar we zeggen steeds voluit de tijd).

Wat is de persoonsvorm? **Zullen** (gevonden door de zin in een vraag om te zetten).

Wat is het onderwerp? **De kinderen.**

Op het bord ziet de zin er dan zo uit:

De kinderen **zullen** zingen op het paasfeest.

O **PV**

Eronder staat de zin nog eens, maar nu woord per woord (voor de taalkundige ontleding).

De	lidw.
kinderen	zn.
zullen	ww.
zingen	ww.
op	voorz.
het	lidw.
paasfeest	zn.